

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Maldinošie modeļi – kas tie ir un kā tie izpaužas?

Patērētāju tiesību aizsardzības centra
Patērētāju tiesību uzraudzības departamenta
galvenā juriste

zanda.davida@ptac.gov.lv

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Saturs

- DPA 25. pants
- «Maldinošais modelis» definējums
- Kas ir maldinošie modeļi?
- Maldinošo modeļu izpratnes iespējamā attīstība
- Piemēri

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Digitālo pakalpojumu akta 25. pants

Aizliedz izstrādāt, organizēt un ekspluatēt maldinošas
tiešsaistes saskarnes (maldinošus modeļus)

Šo aizliegumu nepiemēro praksēm, uz ko attiecas NKD vai
Vispārīgā datu aizsardzības regula

DPA aizklāj ES regulējuma robus
(neļaujot platformām manipulēt ar lietotājiem)

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

«Maldinošais modelis» definējums

- Regulējumā nav sniegta «maldinošais modelis» juridiskā definīcija
- Zinātnieki ir izstrādājuši vairāk kā 19 dažādas definīcijas
- Šobrīd praksē to atpazīst kā «dark patterns»
- Terminu «dark patterns» ieviesa Harijs Brigulls (Harry Brignull) 2010. gadā
 - NKD (2005)
 - Vispārīgā datu aizsardzības regula (2016)
 - DPA (2022)
- Latviešu valodā izstrādātais termins ir precīzāks («deceptive patterns»)

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Kas ir maldinošie modeļi?

- Vietnēs un lietotnēs izmantotie triki, kas liek jums darīt lietas, kuras jūs nevēlējāties darīt, piemēram, kaut ko iegādāties vai reģistrēties (Dr. Harijs Brigulls)
- Ļaunprātīgas pamudināšanas veids, kas parasti iekļauts digitālā dizaina saskarnēs. Tas var tikt balstīti uz personas datiem, personalizēts vai ieviests vispārīgā veidā (NKD vadlīnijas)
- Maldinošo saskarņu ieviešana ir prakse, kas vai nu ar nolūku, vai faktiski būtiski kropļo vai vājina pakalpojuma saņēmēju spēju izdarīt autonomas un informētas izvēles vai lēmumus (DPA Preambulas 67.apsvērums)

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Maldinošo modeļu izpratnes attīstība...

- Atkarību izraisoši modeļi («addictive patterns») – saskarņu ieviešanas prakse, kas maksimāli palielina lietotāju apmeklējumu biežumu un ilgumu, tai skaitā
 - personas uzmanības nolaupīšana/lamatas
 - tiešsaistes spēļu atkarības radīšana vai veicināšana (īpaši attiecībā uz bērniem)
- Neētiski modeļi («unethical design»)
 - lietotājam nelabvēlīgi/nedroši noklusējumi
 - lietotāja vecumam neatbilstošs dizains
 - platformas neatbilstoša uzvedība («behaviour patterns»)

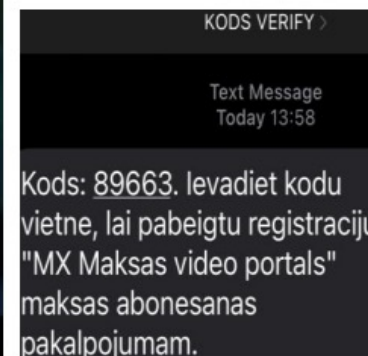
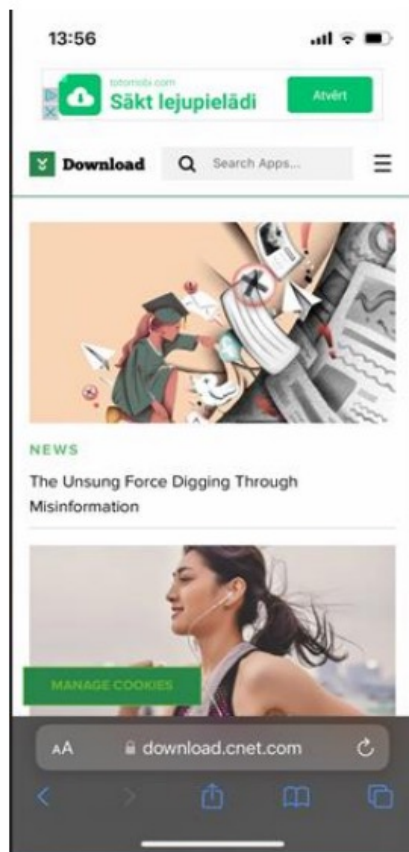

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Piemēri

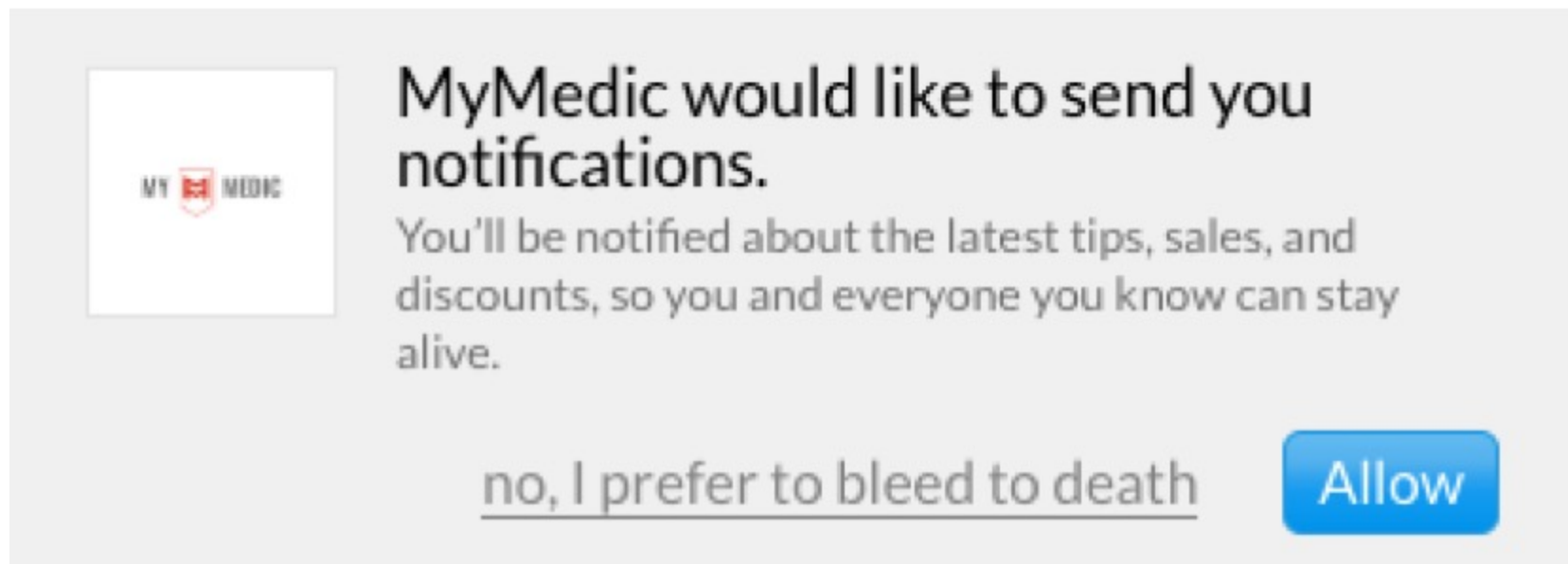
Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Abonēšanas slazdi – lietotājs neapzināti bez skaidras informācijas saņemšanas vai nepārprotamas piekrišanas uzņemamas abonēšanas saistības

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Kaunināšana – lietotājs tiek emocionāli manipulēts, lai darītu kaut ko, ko viņš citādi nebūtu darījis

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Vizuāla neatbilstība – lietotājs sagaida, ka informācija tiks parādīta skaidrā un paredzamā veidā, taču tā ir paslēpta, aizsegta vai maskēta

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Tshirt

\$250.00 USD

Size

S

👜 Only 3 Left In Stock 🔥 12 Sold Just Today

ADD TO CART

BUY IT NOW

The Shanghai T-Shirt is cut in soft stretch cotton jersey to a fitted silhouette with a contrast heat-pressed. Ribbed crewneck with a center-back slit. Short sleeves. Slim fit. 95% cotton, 5% elastane.

SHARE

TWEET

PIN IT

Viltus trūkums – viltotu norāžu par ierobežotu piedāvājumu vai popularitāti izvietošana, mudinot lietotāju ātri pieņemt lēmumu

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Galvenie izmantotie avoti un lasāmviela interesentiem

1. Patērētāju tiesību aizsardzības centra 2023. gada 9. jūnija Lēmums patērētāju kolektīvo interešu pārkāpuma lietā Nr. 11-pk. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/izraksts_sms_solutions_sia_lemums.pdf
2. European Commission. Notice: Guidance on the interpretation and application of Directive 2005/29/EC of the European Parliament and of the Council concerning unfair business-to-consumer commercial practices in the internal market, 2021/C 526/01. OJ C 526, 29.12.2021. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021XC1229%2805%29>
3. European Commission. Behavioural study on unfair commercial practices in the digital environment: dark patterns and manipulative personalisation. Final report, 2022. Pieejams: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/606365bc-d58b-11ec-a95f-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-257599418>
4. Forbrukerrådet (The Norwegian Consumer Council). Study: You can log out, but you can never leave. How Amazon manipulates consumers to keep them subscribed to Amazon Prime. Norway: Forbrukerrådet, 2021. Pieejams: <https://fil.forbrukerradet.no/wp-content/uploads/2021/01/2021-01-14-you-can-log-out-but-you-can-never-leave-final.pdf>
5. Deceptive patterns. Pieejams: <https://www.deceptive.design/>
6. Davida Z. Consumer Decision-making Autonomy in Law Prohibiting Unfair Commercial Practices in the Digital Environment. Summary of Doctoral Thesis. Riga: University of Latvia, 2023. In publishing stage.
7. Mathur A., Kshirsagar M., Mayer J. What makes a dark pattern... dark? design attributes, normative considerations, and measurement methods. In Proceedings of the 2021 CHI conference on human factors in computing systems, 2021, May.

Patērētāju tiesību
aizsardzības centrs

Paldies!

zanda.davida@ptac.gov.lv

